

Σ Υ Μ Π Ο Σ Ι Ο

«Τα όρια της αρχαίας κληρονομιάς.

Η διαχείριση της αρχαιότητας από τον νεώτερο ελληνισμό»

Ρέθυμνο, 31 Οκτωβρίου-3 Νοεμβρίου 1996.

ΤΟΝΙΑ ΚΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ φθινόπωρο, η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης, σε συνεργασία με το ΚΝΕ/ΕΙΕ και το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, οργάνωσε στο Ρέθυμνο συμπόσιο με θέμα: «Τα όρια της αρχαίας κληρονομιάς. Η διαχείριση της αρχαιότητας από τον νεώτερο ελληνισμό».

Η ανταπόκριση ερευνητών από διάφορους κλάδους στην πρόσκληση της οργανωτικής επιτροπής (Δ. Κυρτάτας, Α. Πολίτης, Τρ. Σκλαβενίτης, Β. Κάλφας, Ν. Φαράκλας, Θ. Καλπαξής) έδειξε ότι το θέμα ήταν ήδη ώριμο να συζητηθεί: στις τρεις ημέρες που διήρκεσαν οι εργασίες του συμποσίου ιστορικοί, αρχαιολόγοι, φιλόλογοι και φιλόσοφοι προσπάθησαν να ανιχνεύσουν την αρχαία κληρονομιά σε κείμενα και αντικείμενα, σε ιδέες και κώδικες συμπεριφοράς, στην τέχνη και τα σύμβολα.

Οι ανακοινώσεις και οι συζητήσεις που έγιναν, χωρισμένες σε επτά ενότητες, επαναβεβαίωσαν την ενσωμάτωση της αρχαιότητας στη νεοελληνική συνείδηση, κυρίως από τον 19ο αιώνα και ύστερα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε μια διαπίστωση που ήταν κοινή στις περισσότερες παρεμβάσεις: το γεγονός δηλαδή ότι οι Έλληνες και μάλιστα οι έλληνες λόγιοι του 19ου αιώνα «ανακάλυψαν» και «κατασκεύασαν» το δικό τους αρχαίο παρελθόν με την ευρωπαϊκή διαμεσολάβηση. Με άλλα λόγια, ήταν πρώτοι οι Ευρωπαίοι που θέλησαν να συνδεθούν με την αρχαιότητα, θεωρώντας την πρότυπο του δικού τους πολιτισμού, και εκείνοι πρώτοι αναζήτησαν τα κατάλοιπά της στους σύγχρονους τους Έλληνες. Έτσι, η ευρωπαϊκή αρχαιολατρία, εκφρασμένη με τη μελέτη των κειμένων και των έργων τέχνης, μεταφτεύθηκε στην Ελλάδα και προσαρμόστηκε στις ανάγκες που γεννούσε η διαμόρφωση μιας εθνικής συνείδησης. Αυτή η προσαρμογή συζητήθηκε δια μακρών στο συμπόσιο. Εκείνο, ωστόσο, που δεν αναδείχθηκε επαρκώς ήταν τα ζητούμενα από τον τίτλο του συμποσίου «όρια» και οι ενδεχόμενες αντιστάσεις στην αρχαία κληρονομιά. Η μελέτη, για παράδειγμα, του ρόλου που αποδόθηκε στο Βυζάντιο ως κρίκου της αλυσίδας που ένωνε τον αρχαίο με τον νεώτερο ελληνισμό θα συνέβαλλε ίσως στον εμπλουτισμό της προβληματικής για τους όρους υπό τους οποίους έγινε δεκτή και επικράτησε η αρχαιότητα.

Έχω τη γνώμη ότι η μείζων συνεισφορά του συμποσίου ήταν το γεγονός ότι το θέμα του καταγράφηκε και περιγράφηκε ως ιστοριογραφικό πρόβλημα με ποικίλες διαστάσεις, οι οποίες χρειάζονται πλέον νέες βαθύτερες και συνθετικότερες προσεγγίσεις. Από την άλλη πλευρά, το εύρος του συμποσίου, για το οποίο μπορούν να διατυπωθούν επιφυλάξεις ως προς τις δυνατότητες που έδινε για εμβάθυνση, λειτούργησε θετικά μέσα στον χώρο. Οι διοργανωτές του συνέλαβαν και υλοποίησαν το συμπόσιο ως μια μορφή διεπιστημονικών σεμιναρίων με αποδέκτες κυρίως τους φοιτητές. Η πρωτοβουλία να ιστοριοποιηθεί και να συζητηθεί σε αυτό το οργανωτικό πλαίσιο ένα θέμα αυτονόητο για πολλούς και απαγορευμένο για άλλους, ένα θέμα δηλαδή με πολλές ιδεολογικές φορτίσεις, ασφαλώς βασίστηκε καταρχήν σε μια απομυθοποιητική, άρα επιστημονική, άποψη για το παρελθόν. Ταυτόχρονα, όμως, υπέδειξε μια πολιτική άποψη για το πώς μπορεί να παράγεται και να μεταδίδεται η γνώση μέσα στο Πανεπιστήμιο. Και απέδειξε, εντέλει, πόσο ζωντανό από αυτή την άποψη μπορεί και πρέπει να είναι ένα περιφερειακό ΑΕΙ. Πράγματι, το συμπόσιο είχε ως αποτέλεσμα ότι οι φοιτητές, πέραν προφανώς των ερευνημάτων που πήραν, αισθάνθηκαν πως συμμετέχουν με την παρουσία και τις ερωτήσεις τους στην πραγματοποίησή του. Υπό μια έννοια αισθάνθηκαν ικανοί να συμμετάσχουν στην ίδια τη διαδικασία της έρευνας. Πιστεύω ότι ήταν γι' αυτούς μια εφαρμογή στην πράξη των αρχών στις οποίες βασίζεται το πρόγραμμα σπουδών και η διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο.